

Återrapportering Budgetuppdrag 2019 – Förslag strategi för klimatneutralt byggande 2030

Sammanfattning

Enligt beslut om Miljöprogram Malmö stad 2009–2020 i kommunfullmäktige december år 2009 ska Malmö stad vara Sveriges klimatsmartaste stad. Likaså har Malmö stad skrivit under både Parisavtalet år 2015 samt FN:s agenda 2030 och därtill även, via klimatkommunerna, skrivit under den nationella färdplanen för bygg- och anläggningssektorn. Genom underskrifterna har Malmö stad lovat att dessa mål ska integreras i stadens verksamheter och ansvarsområden. I den nyligen antagna "Klimat – och energistrategi för Skåne" är målet att geografin Skåne, inkluderat Malmö. Ska vara klimatneutralt år 2030. Det innebär att det ställs tydliga krav på att staden behöver agera nu.

Bygg- och anläggningssektorn står idag för en femtedel av Sveriges klimatpåverkan. Bygg- och anläggningssektorns aktörer verksamma i Malmö har svarat upp mot stadens miljö- och klimatmål genom branschens LFM30-initiativ med målfokus på 50% minskade utsläpp år 2025, 0% utsläpp år 2030 och därefter klimatpositivt byggande (upptag av växthusgaser) år 2035.

Inom ramen för Malmö stads Budget 2019 har stadsbyggnadsnämnden, tillsammans med berörda nämnder (tekniska nämnden, miljönämnden samt servicenämnden), fått i uppdrag av kommunfullmäktige att fördjupa sig i klimatneutralt byggande och vad det kan innebära för Malmö. Utifrån internationella, nationella och regionala mål är inriktningen för uppdraget att Malmö stad ska vara klimatneutralt år 2030. För att nå stadens ambitiösa klimatmål tas en strategi fram för klimatneutralt byggande. Uppdraget omfattar - utöver nybyggnation - även ombyggnation och renovering, anläggning samt infrastruktur. Med klimatneutralt byggande och förvaltning avses nettonollutsläpp av växthusgaser till atmosfären utifrån ett livscykelperspektiv.

Uppdraget lyder:

"Stadsbyggnadsnämnden, tillsammans med berörda nämnder, ska ta fram en strategi för klimatneutralt byggande."

Förvaltningarnas gemensamma förslag till strategi:

Malmö stad ska etablera ett arbetssätt där organisationen stegvis ökar sin klimateffektivitet i samband med upphandling, planering och byggande med sikte på att uppnå klimatneutralt Malmö år 2030.

Förvaltningarnas förslag till arbetssätt:

För att uppnå ett klimatneutralt Malmö år 2030 behöver staden arbeta inom flera områden såsom beställare, upphandlare, markägare, planerare, byggare och förvaltare. Ett sådant arbetssätt föreslås utgå från:

- Utgöra en del av stadens ordinarie verksamhet och nämndernas grunduppdrag samt deras styrning. Uppföljning ingår i ordinarie uppföljningsstruktur inom respektive nämnd.
- Organisatoriskt lärande
- Klimatneutrala incitament, initiativ, design och innovationer
- Samverkan med andra aktörer, exempelvis branschinitiativet LFM30

Bakgrund och nuläge

Inom ramen för Malmö stads Budget 2019 har stadsbyggnadsnämnden, tillsammans med berörda nämnder, fått i uppdrag av kommunfullmäktige att fördjupa sig i klimatneutralt byggande och vad det kan innebära för staden. Bygg- och anläggningssektorn står idag för mer än 20% av Sveriges totala miljöpåverkan. Malmö stad planerar för cirka 28 500 nya bostäder de närmsta 10–15 åren och därtill kommunal service samt infrastruktur. Därutöver tillkommer det befintliga beståndet med stora renoveringsbehov inom de närmsta åren samt stadens löpande drift- och förvaltning av byggnader och anläggningar.

De direkt berörda förvaltningarna (stadsbyggnadskontoret, fastighets- och gatukontoret, miljöförvaltningen samt serviceförvaltningen/stadsfastigheter) har gemensamt - utifrån uppdraget - fokuserat på hur Malmö stad, som beställare, upphandlare, markägare, planerare och byggare, kan möjliggöra för klimatneutralt byggande i staden.

Staden har att förehålla sig till Parisavtalet från år 2015, FN:s agenda 2030 från år 2015, Sveriges klimatpolitiska ramverk från år 2018, regeringsuppdraget Fossilfritt Sverige och de nationella färdplanerna, "Klimat- och energistrategi för Skåne" framtagen av Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och Kommunförbundet Skåne år 2018 samt Malmö stadens egna Miljöprogram gällande år 2009–2020.

Parallellt med regeringsuppdraget Fossilfritt Sverige har bygg- och anläggningsbranschen i Malmö (med stöttning av Malmö stad, Fossilfritt Sverige, Informationscentrum för hållbart byggande och Sveriges byggindustrier) tagit fram en lokal färdplan för aktörer aktiva i Malmö.

"Lokal Färdplan för en klimatneutral bygg- och anläggningssektor i Malmö 2030" (LFM30) presenterades på Urban Magma-konferensen i maj samt lanserades nationellt under Almedalsveckan i juli år 2019. Den lokala färdplanen har som mål att nå klimatneutralitet år 2030.

Utöver det lokala branschinitiativet aviserar regeringen för att det troligen kommer nationellt krav på klimatdeklaration med start år 2022. Klimatdeklarationerna i sig innebär ett ökat fokus på vad en byggnad har för klimatpåverkan utifrån produkttillverkning, transport och själva byggnationen.

I dag pågår ett stort förändringsarbete avseende klimatpåverkan inom bygg- och anläggningssektorn. Exempelvis har flera kommuner redan påbörjat sitt arbete för att nå de nationella klimatmålen, till exempel Stockholm, Göteborg, Helsingborg, Norrköping, Växjö, Skellefteå och Umeå med flera.

Inriktningen för uppdraget är att Malmö ska vara klimatneutralt år 2030. Klimatneutralt är fullt möjligt att nå, men kräver förutsättningar i form av kompetens, samverkan och engagemang över tid. De gemensamma diskussionerna mellan de berörda förvaltningarna har under vår och tidig höst lett fram till att det har identifierats ett antal konkreta områden att arbeta vidare med, som till exempel:

- Upphandlingskriterier inom bygg- och anläggning kan ses över.
- Innovativa pilotprojekt inom bygg- och anläggning kan genomföras för att kunna pröva nya innovativa byggmetoder och nya arbetssätt.
- Staden kan se över hur urvalskriterier och prospekt kan användas i samband med markanvisningar.
- Staden kan möjliggöra och underlätta för klimatneutralt byggande inom stadsplaneringens olika processer.
- Generellt behövs en kunskaps- och kompetenshöjning hos alla berörda förvaltningar inklusive de beställande förvaltningarna.

Förslag till strategi

Utifrån kommunfullmäktiges uppdrag och med tanke på de mål som finns och den förflyttning som redan pågår, både internationellt och nationellt, föreslår förvaltningarna att:

Malmö stad ska etablera ett arbetssätt där organisationen stegvis ökar sin klimateffektivitet i samband med upphandling, planering och byggande med sikte på att uppnå klimatneutralt Malmö år 2030.

Förslag till arbetssätt

För att uppnå ett klimatneutralt Malmö år 2030 behöver staden arbeta inom flera områden såsom upphandling, som beställare, som markägare, planerare, byggare och förvaltare. Ett sådant arbetssätt föreslås utgå från:

- Utgöra en del av stadens ordinarie verksamhet och nämndernas grunduppdrag samt deras styrning. Uppföljning ingår i ordinarie uppföljningsstruktur inom respektive nämnd.
- Organisatoriskt lärande
- Klimatneutrala incitament, initiativ, design och innovationer
- Samverkan med andra aktörer, exempelvis branschinitiativet LFM30

Stadens arbete skulle till exempel kunna offentliggöras för stadens medarbetare, Malmös medborgare och aktörer vid en årlig sammankomst likt Miljölägesdagen (som idag är en del av uppföljningen av stadens Miljöprogram) eller kopplas till liknande befintliga sammanhang.

Ekonomiska konsekvenser

Men, det kommer att krävas innovativa metoder och processer samt nya kompetenser för att nå klimatneutralitet i Malmö år 2030. Strategin understödjer en successiv omställning med ett lärande arbetssätt och gemensam översyn av beslutsordningen samlat i en större kontext. Det i sig innebär ett initialt ökat resursbehov. Vi vet inte idag om klimateffektivt och klimatneutralt byggande innebär förändrade kostnader på lång sikt, men ett rimligt antagande är att utveckling av nya arbetssätt och kompetenser åtminstone till en början är förknippat med ett ökat behov av resurser och merkostnader.

Klimatomställningen, både i Sveriges kommuner och i bygg- och anläggningsbranschen i stort, går snabbt idag. Tjänster och produkter med allt högre grad av klimatneutralitet utvecklas ständigt. Ju större efterfrågan på dessa är desto snabbare drivs både innovationsförmågan och konkurrenskraftiga priser fram. Det är därför i nuläget svårt att bedöma vilka exakta kostnader som klimatomställningen i stadens bygg- och anläggning kan innebära och var dessa kostnader i så fall kan uppstå.

Det som är klart är att det kommer att behövas en generell kunskaps- och kompetenshöjning inom stadens berörda förvaltningar, vilket kan leda till kostnader i form av utbildning och personella resurser. En fördjupad ekonomisk analys behöver hanteras av respektive nämnd och dess verksamhet. Utrymme behöver också ges för en bredare politisk diskussion utifrån en helhetssyn på stadens utveckling.

Definition klimatneutralt

Definitionen av klimatneutralt är nettonollutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

Det innebär att de utsläpp som sker ska kunna tas upp av det ekologiska kretsloppet, kolinlagring i material eller med tekniska lösningar och därmed inte bidra till växthuseffekten.

Källa: Fossilfritt Sverige, 2018, Färdplan för fossilfri konkurrenskraft, Bygg- och anläggningssektorn